

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфацэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо кърал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м цыІам кыщащтащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Кърал Зэгухъэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм кыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым цыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы кыщыхэщ цІыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызуржъ амалхэр зыхуагъэщхъэпэурэ мы зэгухъэныгъэхуэм хэт къралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къралхэм я лъэпкъхэри кызэщІуубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу цызрагъэкІуэным, кыщащтэным, цагъэзэщІэным хущІэкъунхэу,

цІыху хуэфацэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэ мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуити, я цІыхьымерэ я хуэфацэхэмрэкІэ зэхуэдэу кълъхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщ, зыр зым зэкъуэи зехащІэ яку дэлъу зэхуыцытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитиц мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу кызыхэкІам, мылкъуу иІэм, кыщцалъхуа-кыздалъхуам емылътатэу зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъээншэу.

КъынэмыщІауэ, кърал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къралхэм я зэхуакум щІэ статусым кыыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфацэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ цэн-къэцэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удэзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэц дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалътэнэу.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури къэрал хабзэм и пащхъэ цызэхуэдэц икІи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэцхъэпэнэу хуитиц. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфащэц мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхуцІафэхэми, апхуэдэ ІуэхуцІафэм сымт хуэдэуи тегъэгъушхуэнми къыщахъумэнэу.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цІыху хуэфащэхэр зыкъутэ ІуэхуцІафэ къыщыхъукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеяцІэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкъригъэхъумэнэу.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажъэ имыІэу яубыд, ягъэтІыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэцІ щІыпІэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэц и хуэфащэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукІэ икІи езым зы лажъэ къыщытралхъэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытелхъэ хеяцІэ цхъэхуит псэхуитыр захуагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щІапхъэджагъэ зытралхъэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкъуэнэу шынагъуэншагъэхэр зыцигъуэтыну хеицІэгъу нахуэм и кІэхуы, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункІэ хейуэ къалътэр, мыхеифэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щицІэм цыгъуэ къэрал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІапхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрицІам е ищІапхъэу къащыхъу зэримыщІам цхъэкІэ. Хэти щІапхъэджагъэ щицІам цыгъуэ хуэгъуэуау цыта тезырым нэхъыбэ тралхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъащІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщІэ щІыкІэхэм цхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цІэм къеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэц мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкІэ зыкъщыригъэхъумэнэу.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц дэтхэнэ зы къэрал и щІыналъэм цхъэхуиту цызекІуэнэу, щыпсэнуу.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иІапхъукІыну икІи щІэрыщІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц залымыгъэ/лей къыщрахым и цхъэр нэгъуэцІ къэрал иригъэзыну, цхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэцхъэпэнэу.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт ицIапхээджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ IуэхущIафэхэм къыхэкI даудапцэхэм цыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэцхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц зы къэралым и цIыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цIыхур зицIыхуу щыт къэралым цхъэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI къэралым и цIыху хъуну иIэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цIыхухъуми цIыхубзми хуитыныгъэ иIэц къызыхэкIа лъэпкъым, зи цIыхуу щыт къэралым е дину иIыгъым къыхэкI пэрыуэгъу къыхуэмыуу, хуиту къишэну, дэкIуэну, унагъуэ цухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зээзгъныгъэр (нэчыхъыр), зэрышэну-зэдэкIуэнухэм езым я цхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фIэфIыгъэ икъурэкIэ яхуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжъэ нэхъыцхъэци, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр иIэхъэгъуэуэ мылкъу зригъэIэну.

2. Дэтхэнэ зы цIыхур цхъэусыгъуэншэу и мылкъу пэIэщIэ е лъымыIэсыф пцIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум гупсысэ, зэхащIэ икIи дин хуитыныгъэ иIэц. Мы хуитыныгъэм къызэщIеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (цэхуу) и тхъэхуэIуэрыщIэнхэр, и динкIэ ицIапхъэхэр нэрылгъагъуу яригъэщIэн, игъээщIэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр къиIуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтиц цIыхур и гупсысэхэм къыхэкIкIэ зыми къимыгъээгумэщIыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътытауэ ицIэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэзукIи къэхутэн-къэпщытэн, зыIэрыгъэхъэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иIэц Iэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ цухуэну, ухуа хасэм хыхъэну.

2. Хэти зы хасэ хыхъэну ебгъээ хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц занщIэу езым е хуиту къыхиха и лIыкIуэхэм я IэкIэ къэралым и зегъэкIуэн Iуэхухэм хыхъэну, хэIэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэц и къэралым цIыхубэм къыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжынишэу, псом хуэдэу зыхуигъэцхъэпэну.

3. Хыкумэт Iэцхъэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цIыхубэм и фIэигъуэныгъэриц. А фIэигъуэныгъэр утыку къохъэр цэху ицIыкIэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхуэ е цIыхухэм я фIэигъуэныгъэхэр цхъэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщI ицIыкIэхуэ, зи ныбжъ ирикъуа цIыху псоми яхуээIухауэ, я IэIэтхэми зэхуэдэ гуащIэ яIэуэ, пIалъэ гъэнэхуакиэ къытрагъээзэжхэмкIэ.

22-нэ пычыгъуэ

ЦIыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елъытауэ дэтхэнэ зы цIыхум хуэфащэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елъытауэ дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цIыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжъэну, и Iуэхур хуиту къыхихыну, захуагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжъэну икIи Iуэхуншагъэм къыщыхъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжъапщIэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цIыхум хуэфэщэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ щIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжъапщIэ хуэфI къыIэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и фIагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшам хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуэну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмдэу и лъэжъэгъуэ пIалъэр цIыху хуэфащэ щапхъэм иту къыхуагъэпсыну, пIалъэ гъэнэхуакIэ и лэжъапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфащэ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фащэ, унэ икIи медицинскэ дэIэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лIыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икIи езым имыIэщIагъэ Iуэхугъуэхэм къыхэкI амалыншагъэ, тхъэмыщIагъэ къылъысу щытмэ къыщыхъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхауэ къыкIэпльплынхэу, къыдэIэпыкъунхэу. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмыщхъэгъусэхэм къалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхур хуитщI гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащIэ дьдэу къапщтэмэ икIи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэцIэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэIэнкIэ амал зимыIэу егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэщIагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэIухагъэнуу. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэIухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елъытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цIыхум и цIыхугъэм икIуу зригъэужьыным хуэфIуу гъэпсауэ икIи цIыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащI цIыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щIигъэбыдэным хуэунэтиауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цIыхухэр хуцIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулъытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIныгъэ, зэныбжъэгъуэ дэлъыну икIи мамырныгъэр къыхъумэн папщIэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкIуэкI лэжъыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.
3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иIэщ цIыхубэм и щIэнхабзэ гъащIэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щIэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икIи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къигъэщІа щІэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылъкуу, пщІэуэ, щІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэщ мы джэпсалъэм къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ цагъээзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пцэрылъхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфащэхэр зыщыхуигъэщхъэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрехъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфащэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхъ, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабыэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылъ-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъуу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм къыхуубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщцІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, цукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупы, нэрыбгы хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
